

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто категоріальний апарат ресурсного потенціалу підприємства. Визначено його складові, джерела та роль у розвитку підприємства.

Ключові слова: потенціал, ресурси, розвиток, підприємство, ефективність.

Постановка проблеми. Економічна ефективність відображає певні результати складного процесу взаємодії факторів, що впливають на розвиток виробництва. В умовах мінливості попиту та пропозиції на товари і фактори виробництва, змін у конкурентному середовищі, інших макро- і мікроекономічних чинників першочерговим завданням керівництва підприємства стає формування й оцінка поточних і перспективних можливостей підприємства, тобто його потенціалу. Це зумовлено необхідністю забезпечення ефективності функціонування і зміцнення конкурентоспроможності на ринку. Одним із напрямів розвитку підприємства є підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам ресурсного потенціалу підприємства приділяли і приділяють значну увагу такі вчені-економісти як Шиян В., Лукінов І., Оніщенко А., Пасхавер Б., Фігурнов Е., Лапін Є., Авдеєнко В., Котлов В. та інші. Їхні дослідження зосереджено на визначенні сутності ресурсного потенціалу підприємства як економічної категорії, його структурі, впливі на діяльність та розвиток підприємства, вдосконаленні методики оцінки ресурсного потенціалу підприємства.

Постановка завдання. Метою статті є розгляд сутності та значення теоретичних основ ресурсного потенціалу підприємства, його вплив на функціонування й розвиток підприємства в цілому.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ресурсний потенціал грає важливу роль для ефективної роботи підприємства, оскільки він є засобом для

отримання максимального прибутку і підвищення конкурентоспроможності. В етимологічному значенні термін «потенціал» – це засоби, запаси, джерела, які є в наявності та можуть бути мобілізовані, приведені до руху, використані для досягнення певних цілей, здійснення плану, вирішення якоїсь задачі, можливості окремої особи, суспільства, держави у певній області [1, с. 270]. Потенціал у загальному розумінні є можливістю реалізації будь-чого, тому його можна накопичувати, вимірювати його величину як ступінь накопичення, реалізувати. У свою чергу, можливістю називають засіб, умову, обставину, яка необхідна для здійснення будь-чого. Важливою ознакою потенціалу є його здатність до відтворення. Потенціал пов'язаний з характером цілей підприємства. Формування потенціалу підприємства являє собою процес реалізації заходів щодо забезпечення ринкових можливостей підприємства шляхом зміни його характеристик та властивостей до необхідного рівня, відповідно до поставлених цілей [2, с. 6].

Аналіз показав, що деякі вітчизняні та російські вчені [3, с. 214; 4, с. 196] трактують потенціал як сукупність ресурсів без урахування їх взаємодії та участі у процесі виробництва: запас, резерв, приховані здатності, сили для якої-небудь діяльності, що можуть виявитися за певних умов; конкретний стан ресурсів відтворення даної країни у певний історичний проміжок часу, тобто потенціал є узагальненою, накопичувальною характеристикою ресурсів; кількість та якість ресурсів, якими володіє господарська система. Інші вчені [5] визначають потенціал підприємства як сукупність ресурсів, що здатні виробляти певну кількість матеріальних благ: характеризує ресурси виробництва, кількісні та якісні їх параметри, що визначають максимальні можливості з виробництва матеріальних благ у кожний даний момент; сукупність сумісно функціонуючих ресурсів, що здатні виробляти певний обсяг продукції.

Виділяють теоретичні напрями в дослідженні даної категорії, які формують відповідні рівні у структурі потенціалу підприємства [6, с. 24-25]: ресурсний підхід; функціональний підхід; інституційний підхід.

Принциповою відмінністю між поняттями «ресурси» і «потенціал» є те, що ресурси існують незалежно від суб'єктів економічної діяльності, а потенціал окремого підприємства невіддільний від суб'єктів діяльності. Тобто поняття «потенціал», крім матеріальних і нематеріальних засобів, включає і потенції працівника, колективу, підприємства, суспільства в цілому до ефективного використання наявних засобів і ресурсів [7, с. 23]. Таким чином, ресурсний потенціал – це можливості ресурсів, що можуть бути приведені в дію у процесі виробництва. Суб'єктна складова ресурсного потенціалу підприємства визначається інтелектуальними та морально-етичними якостями персоналу, досвідом, знаннями, традиціями. Об'єктною складовою ресурсного потенціалу є всі види ресурсів, наявні на підприємстві. Сенси ресурсного потенціалу підприємства являють поточні та перспективні можливості підприємства, які будуть визначатися перетворенням ресурсів завдяки свідомій діяльності людей для створення необхідного продукту.

Аналіз показав, що ресурсний потенціал являє собою складну, динамічну, відкриту, ієрархічну, в деякій мірі стохастичну систему. Згідно з системним підходом виділяють структурні елементи ресурсного потенціалу, їх взаємозв'язки, аналізують розвиток даної системи, визначають джерела руху та їх спрямованість. Завдяки структурі система зберігає свої властивості при зміні внутрішніх і зовнішніх умов. Ресурси визначаються такими особливостями виробничих систем, як масштабність, характер діяльності та ступінь замкненості [5, с. 26]. Від цього залежить величина потенціалу, структура його ресурсів та її динамічність і рухливість. Для визначення структури потенціалу підприємства потрібно врахувати основні складові його внутрішнього середовища: системна взаємодія між собою та з елементами зовнішнього середовища визначає можливості для досягнення цілей підприємства. Оптимальна структура потенціалу повинна мати мінімальну кількість компонентів, але повною мірою виконувати задані функції.

Залежно від спеціалізації підприємства в його внутрішній структурі виділяють функціональні області, наявність яких обумовлює необхідність функціональної структуризації ресурсного потенціалу підприємства (рис. 1).

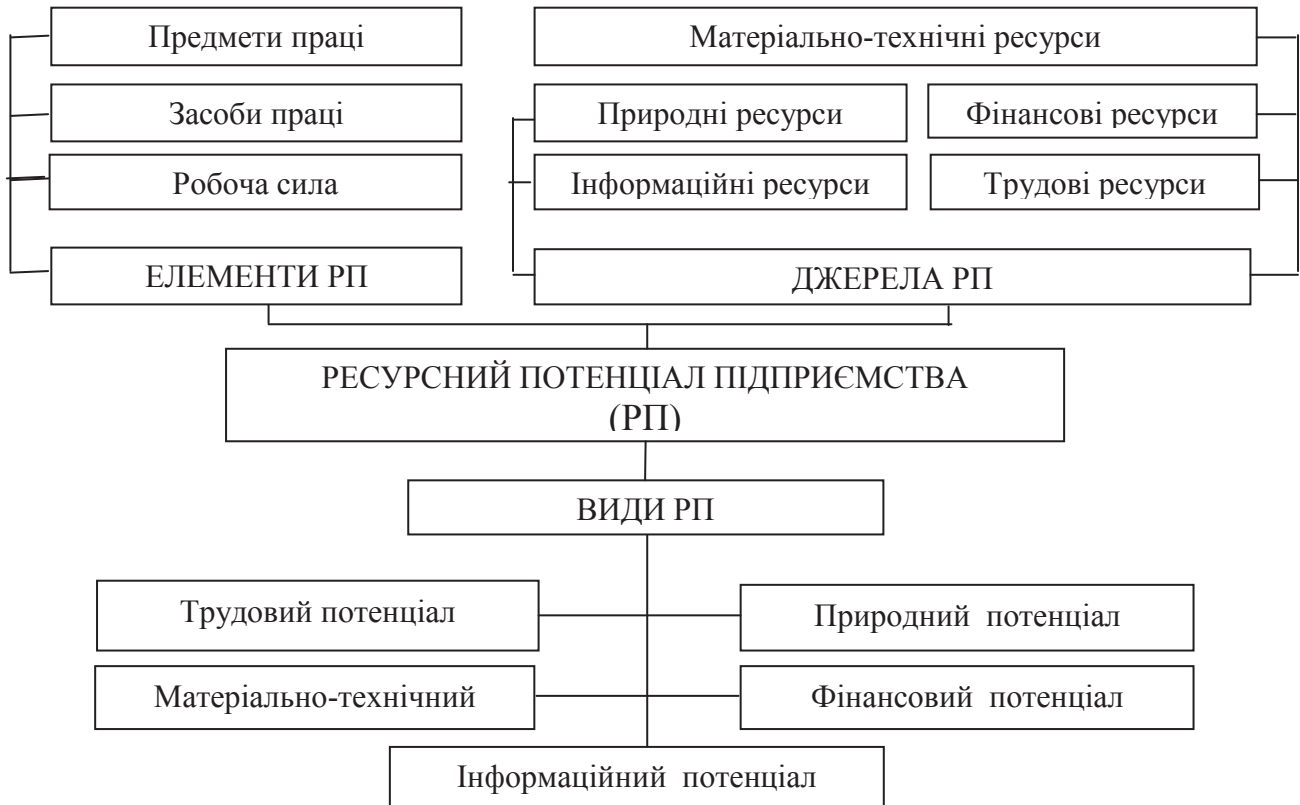

Рис. 1. Схема складових ресурсного потенціалу підприємства

Джерело: побудовано на основі [7].

Джерелами ресурсного потенціалу є ресурси в розпорядженні підприємства – трудові, інформаційні, фінансові, матеріальні, природні. Основу ресурсного потенціалу являють фактори виробництва. Засоби та предмети праці утворюють матеріальні ресурси, які приводяться в рух трудовими ресурсами. Тому до складу ресурсного потенціалу підприємства включаємо трудові, матеріально-технічні, інформаційні, фінансові та природні ресурси. Саме елементи ресурсного потенціалу створюють можливості досягнення цілей розвитку підприємства, які відкриваються при застосуванні засобів, предметів праці та робочої сили.

Аналіз видів ресурсного потенціалу підприємства показав, що він складається з трудового, матеріально-технічного, природного, фінансового та інформаційного потенціалів. Трудовий потенціал включає в себе можливості свідомої діяльності людей виробляти продукцію. Він характеризується сукупністю здатностей працівників до економічної діяльності. До основних компонентів трудового потенціалу відносять: здоров'я, освіту, творчість, професіоналізм. Матеріально-технічний потенціал визначається особливостями складу основних засобів та використанням основних і оборотних засобів. Він дозволяє забезпечити безперебійний процес виробництва та відображає технічний стан засобів праці, рівень їх відповідності сучасним вимогам виробництва.

Важливим видом ресурсного потенціалу є інформаційний потенціал, який характеризується рівнем інформаційної забезпеченості всіх господарських процесів на підприємстві, ефективністю збору, обробки та аналізу інформаційних потоків, наявністю прогресивних інформаційних технологій. Характеристиками даного підвиду є знання, досвід, дані, патенти, ліцензії та інші інформаційні продукти. При низькому рівні інформаційного потенціалу підприємство постане перед проблемою втрати конкурентоспроможності.

Можливості використання фінансових ресурсів підприємства з метою придбання та залучення матеріально-речових і трудових ресурсів пов'язані з фінансовим потенціалом. Стан та якість управління ним визначає ділову активність підприємства, ступінь реалізації економічних інтересів самого підприємства та його партнерів, конкурентоспроможність.

Від природного потенціалу залежить склад та структура виробництва продукції, розмір прибутку. Важливою складовою природного потенціалу є екологічний потенціал, що являє собою систему природних ресурсів, умов, явищ і процесів. Він, з одного боку, є територіальною та ресурсною базою життєдіяльності суспільства, а з іншого – протистоїть йому як об'єкт антропогенного впливу.

Ресурсний потенціал підприємства характеризується сукупністю якостей системи взаємопов'язаних ресурсів та їх мобілізацією в умовах розвитку, досягнення конкурентних переваг з урахуванням впливу зовнішнього середовища [8, с. 135]. Він бере участь у створенні продукції, яка є головним результатом виробничої діяльності підприємства, а її реалізація забезпечує прибуток як кінцеву мету підприємства. Продукція є результатом втілення ресурсів у ресурсний потенціал, обумовлює його, оскільки вона забезпечує відтворення виробництва. Оновлення продукції та технології її виробництва залежить від інноваційних перетворень на підприємстві. Впровадження нової продукції означає приріст обсягів виробництва, економію від зниження собівартості, зростання чистого прибутку. Чим вище науковий і технологічний рівень ресурсного потенціалу і ступінь його використання, тим потужніша матеріально-технічна база підприємства, більше можливостей для впровадження інновацій, вдосконалення та збільшення масштабів виробництва.

Висновки. Врахування ресурсних можливостей, вибір правильного напрямку спеціалізації підприємства дозволяє максимальною мірою використати ресурсний потенціал для реалізації соціально-економічних цілей розвитку. Таким чином, ресурсний потенціал акумулює в собі значну частку потенціалу промислового підприємства, основне його значення полягає у створенні нової вартості в процесі виробництва продукції, що забезпечує економічне зростання.

Список використаної літератури

1. Большая Советская Энциклопедия. Т.34 / под ред. Б.А. Введенского. – М.: Советская Энциклопедия, 1975. – 656 с.
2. Гавва В.Н. Оценка потенциала предприятия и отрасли / В. Н. Гавва. – Харьков: НАУ «ХАИ», 2004. – 287 с.
3. Абалкин Л.И. Диалектика социалистической экономики / Л. И. Абалкин. – М. : Мысль, 1981. – 351 с.

4. Сліпушко О. М. Політичний і фінансово-економічний словник / О. М. Сліпушко; за ред. Гошовської В.А., Терпило В.П. – К.: Вид-во «Криниця», 1999. – 392 с.
5. Авдеенко В. Н. Производственный потенциал промышленного предприятия / В. Н. Авдеенко, В. А. Котлов. – М. : Экономика, 1989. – 240 с.
6. Отенко И. П. Механізм управління потенціалом підприємства : [науч. издание] / И. П. Отенко, Л. М. Малярец. – Харьков : Изд. ХГЭУ, 2003. – 220 с.
7. Лапин Е.В. Экономический потенциал предприятия : [монография] / Е.В. Лапин. – Сумы : ИТД «Универс. книга», 2002. – 310 с.
8. Сабадирьова А. Л. Теоретичні основи організації виробничого потенціалу промислового підприємства / А. Л. Сабадирьова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. - № 5. – Т. 1. – С. 134-138.

***Аннотация.** Рассмотрен категориальный аппарат ресурсного потенциала предприятия. Определены его составляющие, источники и роль в развитии предприятия.*

***Ключевые слова:** потенциал, ресурсы, развитие, предприятие, эффективность.*

***Abstract.** The aim of the article is to examine of essence and importance of theoretical bases the resource potential of the enterprise, its impact on the functioning and development of the enterprise.*

The categories of the resource potential of the enterprise are given. Its components, sources and role in the development of the enterprise are identified. Resource potential of the enterprise as a system characterized by a set of interrelated resources and their mobilization in the development, achieve competitive advantage with the influence of the environment. It is involved in the creation of products, which is the main result of the production activity of the enterprise and its implementation provides a profit as the ultimate goal of the company. Products are the result of implementation resources in resource potential, makes it because it provides a play production. Update the products and technology of its production depends on innovative reforms in the enterprise. The introduction of new production means production growth, savings from cost reduction, increase in net income. The higher the scientific and technological level of resource potential and the extent of its use, the stronger the material and technical base companies more opportunities for innovation, improvement and scaling up production.

Taking into account the resources available, choosing the right direction of the enterprise specialization allows maximum advantage of resource potential for socio-economic development goals. So, resource potential accumulates a significant part of potential industrial enterprise, its main importance lies in creating new value in the process of production that provides economic growth.

***Keywords:** capacity, resources, development, enterprise, efficiency.*